

Powstanie Wielkopolskie

<https://pw.ipn.gov.pl/pwi/form/r54767944,PALUCH-MIECZYSLAW.html>
2023-03-21, 18:14

PALUCH MIECZYŚLAW

Osoba

PALUCH MIECZYŚLAW

Urodzony

1888

Zmarł

1942

Opis

działacz niepodległościowy, organizator i dowódca oddziałów powstańczych, mjr WP. Ur. 10 X w Trzemżalu (gm. Trzemeszno) w rodzinie gospodarza Jana i Józefy z Mayorów. W 1898 r. rozpoczął naukę w progimnazjum w Trzemesznie. Należał do TTZ. Za udział w strajku szkolnym wydalony z Trzemeszna. Przyjęty w gimnazjum w Gnieźnie został ponownie wydalony za działalność w TTZ. Ojciec postarał się o przyjęcie syna do gimnazjum w Wągrowcu, a następnie w Międzyrzeczu, gdzie jako ekstern uzyskał świadectwo dojrzałości (1909). Podjął studia ekonomiczno-handlowe w Berlinie, zakończone egzaminem i uzyskaniem patentu uprawniającego do pracy przedsiębiorstwach handlowych. Praktykę odbył w Gdańsku. 13 X 1913 r. został powołany do odbycia służby wojskowej w 5 PAC w Poznaniu. Po wybuchu wojny nadal służył w artylerii jako podoficer, głównie na froncie zachodnim.

W 1917 r. uzyskał stopień podporucznika. Jesienią 1918 r. nie wrócił z urlopu do swojej jednostki. Ukrywał się w rodzinnych stronach, także u

brata w Kępnie, jako „Maks”, „Polochowski”. 7 XI 1918 r. przyjechał do Poznania poszukując pracy m.in. w Zakładach Cegielskiego. Spotkał swojego przyjaciela z lat gimnazjalnych Bohdana Hulewicza, który wprowadził go w krąg osób przygotowujących powstanie. 10 XI został członkiem Komisji Wojskowej CKO, nawiązując kontakty z Bronisławem Sikorskim i Wojciechem Korfantym. Komisariat NRL widział w nim oficera mogącego zdyscyplinować prących do powstania członków POWZP i różnych bojówek niepodległościowych. Objął nad nimi opiekę, będąc ich nieformalnym komendantem.

Wykorzystując zapal młodzieży przyczynił się do sukcesu brawurowego najścia na Ratusz i opanowania przez Polaków Wydziału Wykonawczego RRIŻ w Poznaniu (13 XI). P. został delegatem Rady przy komendzie V KA. Bardzo szybko stał się P. organizatorem kadr i legalnie tworzonych kompanii SSiB. Powstał batalion liczący w poł. XII 1918 r. ok. 2000 żołnierzy. Nawiązał kontakty z innymi ośrodkami, m.in. w Gnieźnie, Jarocinie, Pleszewie i Wrześni. W XI-XII 1918 r. wraz z B. Hulewiczem skupili wokół siebie grupę młodych oficerów i podoficerów, tworząc namiastkę tajnego sztabu wojskowego, który pełnił rolę ośrodka dyspozycyjnego dla legalnych i konspiracyjnych oddziałów polskich w P. i na prowincji. Utrzymywał kontakty z wysłannikami Sztabu Generalnego WP, dostarczając im danych do raportów o sytuacji Poznańskiem.

27 XII 1918 r. wprowadził do akcji kompanie SSiB, usiłując skłonić NRL do ogłoszenia powstania na terenie całego zaboru. Wysłał też emisariuszy lub przekazał polecenie rozpoczęcia akcji zbrojnej w innych miastach. Organizował ochotników do oddziałów piechoty, artylerii i kawalerii. Z jego inicjatywy zajęto większość obiektów wojskowych P. i okolicy. Po utworzeniu pol.-niem. komendy miasta doszło do sporu z Janem Maciaszkiem o podporządkowanie oddziałów SSiB. Paluch przedstawił Komisariatowi NRL projekt wypowiedzenia Niemcom „małej wojny”. Kierownictwo polit. potraktowało to jako niesubordynację i konkurencję wobec tworzonego DG wojsk powstańczych. Na polecenie polityków DG pozbawiło M. Palucha komendy nad SSiB (4 I 1919) kierując go do nieistniejącej jeszcze komendy artylerii. Z 5 na 6 I wziął udział w wyprawie na Stację Lotniczą na Ławicy, którą zajęto przy niewielkich stratach. Po klęsce pod Szubinem (7-8 I) organizuje ochotnicze kompanie z P. i okolic, kierując je do Gniezna, jako miejsca koncentracji zgrupowania powstańczego. Podczas kolejnych odpraw kadry dowódczej przekonał K. Grudzielskiego do zmiany planu ofensywy na Szubin. Osobiście kierował działaniami taktycznymi o Sz., później Kcynię.

Był szefem sztabu na Fr. Płn., przyczyniając się do utrzymania linii Noteci. Płk K. Grudzielski dał mu wolną rękę do działań na tym kierunku. Dekretem Komisarjatu NRL nr 49 z 5 V awansowany został do stopnia kpt. Po krótkim przydziale do Inspektoratu Artylerji został dowódcą 8 PSW w Krotoszynie. Po podporządkowaniu jego pułku płk. A. Jasińskiemu, popadł w ostry konflikt z przełożonym. Sprawa zakończyła się przeniesieniem P. do dyspozycji Dowództwa Fr. Wlkp. (23 XI 1919), potem Inspekcji Artylerji DOGen. Poznań. 2 III 1920 r. przeniesiony został na Górny Śląsk, gdzie objął kierownictwo Wydziału Apropowizacyjnego Polskiego Komitetu Plebiscytowego. Nawiązał też kontakt z POWGŚl. Gdy wybuchło II powstanie śląskie, jego dowództwo powierzono M. Paluchowi. Wskutek interwencji Komisji Międzysojusznicej walki przerwano (24 VIII 1919), a POWGŚl. formalnie rozwiązano. Jej zadania przejęła legalna Centrala Wychowania Fizycznego na czele z kpt. M. Paluchem. W wyniku intryg P. wycofał się z pracy w CWF, działając nadal w Komitecie Plebiscytowym. W k. XI 1920 r. skierowany do Gniezna, gdzie 29 III 1921 r. na własną prośbę przeniesiono go do rezerwy. Jednocześnie awansowano go do stopnia mjr. ze starszeństwem od 1 VII 1919 r. Początkowo prowadził biuro zajmujące się handlem sprzętem rolniczym. Od 1923 r. dzierżawił poniemiecki majątek Piwnice k. Torunia.

Od 1922 r. działał w Związku Towarzystw Powstańców i Wojaków. Po przewrocie majowym 1926 r. stał się rzecznikiem ścisłej współpracy z obozem sanacyjnym. W 1934 r. przyjął stanowisko dyrektora nadzoru państwowego dóbr hr. Hochberg-Pszczyńskiego. Działał w Związku Oficerów Rezerwy i BBWR. Jesienią 1939 r. przedostał się do Francji, a później do Anglii, gdzie jako zwolennika sanacji skierowano go do Bute w Szkocji, do obozu izolacyjnego w Rothsay.

Tam zmarł 18 VII 1942 r. Pochowany na cmentarzu w Rothsay. Był odznaczony m.in. OVM V kl., KM z Mieczami, OOPIV kl. W latach 1921-1935 był żonaty z Jadwigą Prus-Wieczffiańską. Małżeństwo było bezdzietne. Od 2015 r. działa Tow. Pamięci mjr. M. Palucha, zrealizowano również o P. film - fabularyzowany dokument pt. „Mieczysław Paluch, człowiek, powstaniec, dowódca” (reż. Janusz Sidor).

Bibliografia

B. Polak, Paluch Mieczysław (1882-1942), (w:) Słownik biograficzny powstańców wielkopolskich 1918-1919, red. A. Czubiński, B. Polak, Poznań 2002, s. 267-269; J. Karwat, Paluch Mieczysław (1882-1942), (w:) J. Karwat, Ziemia Gnieźnieńska w Powstaniu Wielkopolskim 1918/1919.

Wybrane aspekty z perspektywy 100 lat, red. G. Musidlak, Gniezno 2018,
s. 243-245.

Autor wpisu
Janusz Karwat